การศึกษาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขงสู่การประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย

A Study of Phi in Mekong Subregion to Contemporary Music

สังคีต กำจัดพาลภัย [1]
Sangkeat Kumjudpanpai [1]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขงสู่การประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย เป็นส่วนหนึ่งของ วิทยานิพนธ์ เรื่อง ปี่ ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ดนตรีจากการศึกษาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ในบทประพันธ์ได้มีการศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะระบบเสียงปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขงจากภาคสนาม มาเป็นวัตถุดิบแนวคิดสำคัญในงานสร้างสรรค์ โดยมีผลการวิจัย คือผู้วิจัย ได้สร้างสรรค์บทประพันธ์ ชื่อว่า “ผันผ่าน” เป็นรูปแบบดนตรีร่วมสมัย ที่ผสมผสานระหว่างหลักการดนตรีสากลกับเทคนิคการบรรเลงของปี่ ลุ่มน้ำโขง บทประพันธ์มีความยาว 7.00 นาที ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 5 ท่อน ได้แก่ ท่อนที่ 1 “การเริ่มต้น” ท่อนที่ 2 “การเดินทาง” ท่อนที่ 3 “ความผันเปลี่ยน” ท่อนที่ 4 “ประสานสัมพันธ์” ท่อนที่ 5 “ปลายทางที่กว้างใหญ่”

คำสำคัญ: ปี่ ลุ่มน้ำโขง การประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย

---

[1] นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1] Student, Doctor of Philosophy Program in Music, Graduate School, Khon Kaen University

Abstract

Study of Phi in Mekong subregion to contemporary music the objectives are: 1) Create music from the study of Phi in Mekong subregion. This research article is part of thesis “Native Oboes in the Music Culture of the Mekong River Region.” In this essay have analyzed Phi sound system in the Mekong subregion music culture from fieldwork for raw materials and key concepts in the music composition. The results can be described as following. From the study, researcher had composed new music composition called “Pun Parn” which the pattern is modern style, interpreted the sound of native oboes (Phi) in the way that combines modern with culture of Mekong music that native oboes (Phi) is the heart, using techniques and uniqueness of other local music instruments in Mekong river region. The song is 7 minutes long with 5 verses which are 1 “The Beginning” 2 “The Journey” 3 “The Change” 4 “Harmony” 5 “Vast Destination”

บทนำ

บริเวณภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย 6 ประเทศ ได้แก่ จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมกันไปมา มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกันและกัน มีการรับวัฒนธรรมและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมในแต่ละพื้นที่ พัฒนาสืบทอดส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศในปัจจุบันมีทั้งที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง ขณะที่มีความคล้ายคลึงในบางส่วน จนหลายเรื่องราวไม่สามารถระบุได้ว่ามีที่มาจากที่ใดเพราะหลายๆ ประเทศก็มีเหมือนกัน (สุรพล เนสุสินธุ์, 2555: 4 - 11)

การดนตรีในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง เป็นวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวโยงกันมาอย่างยาวนาน ทั้งรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี การบรรเลงเครื่องดนตรี บทเพลง ตลอดจนการแสดงนาฏลีลาประกอบดนตรี การแสดงละคร เนื้อเรื่อง บทประพันธ์ละคร ก็มีความคล้ายคลึงและสัมพันธ์กันมาก ในบรรดาเครื่องดนตรีของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงนั้น เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่สำคัญโดยเฉพาะด้านการเดินทำนองที่สามารถสร้างสรรค์อารมณ์ของบทเพลงได้ครอบคลุม ทุกอารมณ์ของมนุษย์ ใช้สรีระของมนุษย์คือปากเป่าลมออกมา เป็นการบรรเลงดนตรีที่ใกล้เคียงกับการพูดสื่ออารมณ์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถเลียนแบบเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ หรือเสียงอื่น ได้ตามศักยภาพและทักษะของผู้บรรเลง มีตั้งแต่เครื่องเป่าพื้นบ้านที่ออกแบบอย่างอิสระในด้านรูปทรง วัสดุ การบรรเลง ไปจนถึงเครื่องดนตรีที่มีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งรูปร่าง ขนาด และเทคนิคการบรรเลง สามารถผลิตเสียงได้ครบตั้งแต่เสียงต่ำ เสียงกลาง และเสียงสูง จึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญสูงมากในวงดนตรีของแต่ละประเทศลุ่มน้ำโขง เครื่องเป่าแบบไม่มีลิ้นเรียกว่า “ขลุ่ย” ส่วนเครื่องเป่า แบบมีลิ้นเรียกว่า “ปี่” นอกจากนี้ยังมี “แตร” ที่นำเข้ามาจากวัฒนธรรมตะวันตกในช่วงอาณานิคมอีกด้วย ส่วน ปี่ ประเภทที่มีลิ้นคู่ประกบกัน มีตัวเลาที่วัสดุทำจากไม้ประเภทเนื้อแข็ง เช่น ปี่ใน ปี่ชวา ปี่เน ปี่มอญ เป็นต้น ปี่ ประเภทนี้ให้เสียงแหบแผด

แข็งแรง ดังกังวาน ซึ่งพบปี่ลักษณะใกล้เคียงกันนี้ในหลายประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่อยู่ในเขตเส้นทางที่เรียกว่า เส้นทางสายไหม ซึ่งถือเป็นเส้นทางสำคัญแลกเปลี่ยนการค้าและกระจายวัฒนธรรมของอาณาจักรใหญ่โบราณ เริ่มตั้งแต่ดินแดนทางตะวันออกกลางเข้าสู่จีน แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงและการแพร่กระจายของปี่ประเภทนี้ จากวัฒนธรรมทางตะวันออกกลางเข้ามาสู่พื้นที่ดินแดนลุ่มน้ำโขง (อานันท์ นาคคง, 2556: 6 - 8)

ปี่ อีกประเภทที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในบริเวณภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นปี่ที่มีไม้ตระกูลไผ่ เป็นวัสดุสำคัญในการทำปี่ โดยไม้ไผ่เป็นไม้อเนกประสงค์ประจำถิ่น ซึ่งอยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในแถบลุ่มน้ำโขงมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน มีลิ้นที่เป็น ลิ้นเดี่ยวอิสระ กำเนิดเสียงโดยลมที่เกิดจากการเป่าไปกระทบแผ่นลิ้นที่ปิดประกบช่องลม ทำให้เกิดการสั่นสะเทือนจนเกิดเสียง และเป็นส่วนสำคัญที่ให้เนื้อเสียงที่มีเอกลักษณ์ มีเสียงที่ อ่อนนุ่ม สดใส มีการบรรเลง ที่ไพเราะ พริ้วไหว และน่าสนใจ ถูกนำมาใช้ในวัฒนธรรมประเพณีในระดับท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของผู้คนที่อาศัยในแถบลุ่มแม่น้ำโขง (สุรพล เนสุสินธุ์, 2555: 94 - 98)

อย่างไรก็ตามการพัฒนาสืบทอด เครื่องดนตรี ปี่ ตระกูลไม้ไผ่ลิ้นอิสระในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ยังคงเป็นแบบมุขปาฐะ หรือความเชื่อของคนรุ่นก่อนๆ ส่งต่อกันมา ซึ่งเริ่มลดน้อยลงไป อีกทั้งการศึกษาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของปี่ ด้านคุณภาพของเสียงปี่ ระบบเสียงและการบรรเลงปี่ ยังพบได้น้อย ดังนั้น การศึกษา ปี่ ลุ่มน้ำโขง ที่ทำจากไม้ไผ่และมีลิ้นอิสระ จึงเป็นสิ่งผู้วิจัยหวังว่าจะได้ข้อมูลที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางดนตรีและความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันในวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง และสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีได้ เหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง เพื่อได้ข้อมูลแก่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงได้มีส่วนต่อยอดให้เจริญงอกงามในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ดนตรีจากการศึกษาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยกำหนดและวางขอบเขตเนื้อหาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง คือ ปี่ที่มีลิ้นอิสระตระกูลไผ่ ที่ปรากฏในการดนตรีของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้ได้มีการศึกษาเอกสารงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาบทเพลงและสื่อวีดิโอที่มีการบันทึกไว้

ขั้นดำเนินการ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล สัมภาษณ์ผู้รู้และนักบรรเลงปี่ พร้อมทั้งทดลองฝึกปฏิบัติ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิด ระบบเซนต์ (The Cent System) คิดค้นโดย Alexander J. Ellis ซึ่งเป็นระบบที่ใช้วัดระดับเสียงดนตรีและการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างระบบเสียง เพื่อจัดกลุ่มเสียงที่สัมพันธ์กับอารมณ์และการเปรียบเทียบกับรูปแบบเสียงของสากล เพื่อเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์ จากนั้นกำหนดกรอบทิศทางการประพันธ์ โดยวิเคราะห์ตีความข้อมูลต่างๆ

ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ได้มีการกำหนดขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดรูปแบบวงดนตรี ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาผลงานดนตรี ขั้นตอนที่ 4 การประพันธ์ดนตรีและการเชื่อมเทคนิควิธีการ

ขั้นนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ในส่วนของการประพันธ์ดนตรีจากปี่ลุ่มน้ำโขง จะนำเสนอรูปแบบสื่อบันทึกเสียงพร้อมด้วยโน้ตสากล (Music Score)

ผลการวิจัย

1.กรอบแนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะระบบเสียงปี่ลุ่มน้ำโขงภาคสนาม มาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในงานสร้างสรรค์ อธิบายดังนี้คือ

1) ด้านระบบเสียงปี่ลุ่มน้ำโขง

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ ระบบเสียงและโครงสร้างบันไดเสียง ปี่ ในวัฒนธรรมดนตรี ลุ่มแม่น้ำโขง

Pentatonic		1		2		3			5		6			1		2		3			5		6	Pentatonic	Dorian
Dorian	2	3b		4		5		6	7b		1		2	3b		4		5		6	7b		1		
ปี่แม่	D2 -5	Eb2 +19		F2 -10		G2 -6		A2 -46	Bb2 +8		**C3 -18**													✓	✓
ปี่กลาง						G2 +36		A2 -30	Bb2 +1		**C3 +4**		D3 -42	**Eb3 -12**		F3 -19		G3 -22						✓	✓
ปี่ก้อย											**C3 +33**		D3 -16	**Eb3 -47**		F3 +36		G3 +21		A3 -46	Bb3 +16		C4 +14	✓	✓
ปี่เล็ก						G3 +6	Ab3 +39		Bb3 -1		**C4 -5**		D4 -10	**Eb4 +26**		F4 +1		G4 -1						✓	✓
ปี่ตัด											**C4 -23**		D4 -44	**Eb4 +3**		F4 -25		G4 +6	Ab4 +36		Bb4 +1		C5 +23	✓	✓
ปี่ตวง										D#2 -34	**E2 +29**	F2 +16		**G2 -49**		A2 -45	A#2 +8	B2 +39		C#3 -49				-	-
ปี่ปั๊บ							D#3 +14	E3 +32			**G3 -43**			**Bb3 -17**		C4 -5		D4 +15			F4 +7			✓	✓
ปี่ภูไท									G3 +6		**A3 -2**		B3 -20	**C4 -22**		D4 -27		E4 -28						✓	✓
ปี่น้ำเต้า									G3 +32		**A3 -5**		B3 -17	**C4 -5**		D4 -6		E4 -4			G4 +6		A4 -14	✓	✓
ปี่บาวู									D3 +32		**E3 +12**		F#3 +3	**G3 +12**		A3 +1		B3 +3			D4 +15		E4 +19	✓	✓
ปี่ซ.เวียด										B2 -23	**C3 +5**		D3 +15	**Eb3 +26**		F3 +23		G3 +35		A3 +17	Bb3 +33		C4 +33	✓	✓
ปี่ซ.หนือ										B3 -49	**C4 +16**			**Eb4 +33**		F4 +18		G4 +35			Bb4 +28		C5 +33	✓	✓

จากการศึกษา พบว่าปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง ใช้วัสดุที่ทำเหมือนกัน ทั้งตัวเลาปี่ และลิ้นปี่ จึงได้เสียงออกมาใกล้เคียงกัน เสียงต่ำจะให้เสียงแหบ โหย โทนเสียงกลางจะให้เสียงที่นุ่มนวล อ่อนหวาน โทนเสียงสูง สดใส ร่าเริง เนื้อเสียงของปี่ในลุ่มแม่น้ำโขง จึงมีความคล้ายคลึงกัน ด้านระดับเสียงและจำนวนเสียงของปี่แต่ละประเภทในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขงนั้น จะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมดนตรีของแต่ละแห่ง ด้านระบบเสียงปี่ มีเสียงสำคัญที่สอดคล้องใกล้เคียงกับกลุ่มบันไดเสียง เพนทาโทนิค (Pentatonic) และไมเนอร์ดอเรียน (Dorian) มากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากที่ศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบันไดเสียงในบทเพลงที่ประพันธ์ และพัฒนารูปแบบทำนองหลักและคอร์ด โดยบทเพลงบางตอนมีการเปลี่ยนแปลงบันไดเสียงเพื่อเพิ่มสีสันอารมณ์ของดนตรี แต่การเปลี่ยนแปลงบันไดเสียงนี้ต้องเอื้อให้ ปี่สามารถบรรเลงได้

2) รูปแบบทำนองบทเพลงปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มแม่น้ำโขง จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากมีทำนองที่ไม่ยาว กระชับ จดจำง่าย บรรเลงทวนทำนองวนไป

เรื่อยๆ เช่น ลายภูไท ลายคอนสวรรค์ ซอพม่า เป็นต้น ทั้งนี้จะมีการเสริมแต่งทำนองลีลาของปี่ ไปตามความสามารถและอารมณ์ของผู้บรรเลง

3)เทคนิคการบรรเลงปี่ลุ่มน้ำโขง ได้ศึกษาเอกลักษณ์เสียงและแนวคิดการบรรเลงปี่ นำเสนอผ่านเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ได้แก่ การใช้รูปแบบการบรรเลงเทคนิค ตักแก ที่มาจากเทคนิคเฉพาะของปี่จุม ภาคเหนือของไทย ให้กลุ่มเครื่องสายสากลได้บรรเลงในตอนหนึ่งของบทประพันธ์ มีการนำเสนอลีลาที่เป็นเอกลักษณ์ของปี่ เช่น การใช้เทคนิคลูกคอ การทำ Vibrato ให้เสียงสั่นไหว การเกลี่ยรูเสียง ให้เกิดโน้ต Slide ปรากฏลงในแนวดนตรีทั้งจากเครื่อง ปี่ และเครื่องดนตรีอื่นๆ

4)วิธีการประพันธ์และกรอบเนื้อหา ในการประพันธ์นี้ใช้แนวคิดทางสัญศาสตร์ คือการกำหนดเรื่องราวด้วยวิธีแทนภาพสัญลักษณ์ทางความคิด(มโนภาพ) แล้วนำมาตีความทางสุนทรียศาสตร์ออกมาเป็นอารมณ์และเสียงของดนตรี จากนั้นจึงประพันธ์ผลงาน เรียบเรียงจัดวางแนวดนตรีต่างๆ ให้สัมพันธ์กับจินตนาการ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของบทประพันธ์ คือ “การเดินทางของสายน้ำและจิตวิญญาณ” และใช้ชื่อผลงานประพันธ์ว่า “ผันผ่าน” เป็นแนวดนตรีวัฒนธรรมร่วมสมัย (Modern Traditional Music) ที่สื่อถึง การไหลผ่านและผันเปลี่ยนของสายน้ำ ที่มาหลอมรวมเป็นแม่น้ำโขง ที่เป็นภาพสะท้อนกับการเดินทางของชีวิต ไปพร้อมกับแรงยึดเหนี่ยวจิตใจ ความเชื่อ ความหวังที่ต้องผ่านอุปสรรค เพื่อวันข้างหน้า

2.การกำหนดรูปแบบวงดนตรี

เป็นวงขนาดกลาง มีการประสมวงด้วยเครื่องดนตรีที่หลากหลาย สามารถสร้างเสียงที่สามารถบรรเลงเสียงหรือปรับเปลี่ยนบทบาทการบรรเลงได้ครอบคลุมตามการตีความจากเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีปี่ลุ่มน้ำโขง มีการแบ่งบทบาทเป็น เครื่องบรรเลงทำนองหลัก เครื่องบรรเลงทำนองรอง เครื่องบรรเลงประกอบ และเครื่องจังหวะ ใช้เทคนิคการออกแบบเสียงจากเครื่องดนตรีหรือเสียงสังเคราะห์ เพื่อสนับสนุนแนวความคิดและเสริมอารมณ์ให้กับผลงาน เครื่องดนตรีในวงดนตรีที่ใช้ประพันธ์เพลงครั้งนี้ ประกอบด้วย

1)เครื่องบรรเลงทำนองหลัก ได้แก่ ปี่ซ่าวแหม่ว ปี่จุม ปี่ภูไท ปี่น้ำเต้า

2)เครื่องบรรเลงทำนองรอง ได้แก่ ไวโอลิน วิโอล่า เชลโล่

3)เครื่องบรรเลงประกอบ ได้แก่ เปียโน เบส

4)เครื่องจังหวะ ได้แก่ กลองชุด กลองโทน

3.การพัฒนาผลงานดนตรี

3.1 การใช้บันไดเสียง ผู้วิจัยเลือกใช้ปี่ลุ่มแม่น้ำโขงกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาภาคสนาม มีระบบเสียงดังนี้ คือ ปี่ซ่าวแหม่ว ระบบเสียง C minor, ปี่จุม ระบบเสียง C minor, ปี่ภูไท ระบบเสียง F minor, ปี่น้ำเต้า ระบบเสียง C major ทั้งนี้ปี่ลุ่มน้ำโขงกลุ่มดังกล่าวสามารถบรรเลงบทเพลงร่วมกันได้ โดยต้องเลือกใช้เสียงสำคัญหรือหลีกเลี่ยงบางเสียงตามความเหมาะสม โดยบทเพลง ผันผ่าน ได้ใช้บันไดเสียงสำคัญ คือ F minor ที่สอดรับกับระบบเสียงปี่กลุ่มตัวอย่าง และได้มีการเปลี่ยนแปลงไปยังบันไดเสียง อื่นได้แก่ C minor, Ab major, C major นอกจากนี้ได้เสริมร่วมกับโหมด Dorian เพื่อสะท้อนเกี่ยวกับระบบเสียงของ ปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มแม่น้ำโขง

3.1 การสร้างทำนอง ผู้วิจัยได้ สร้างทำนองที่มีลักษณะที่สัมพันธ์กับรูปแบบบทเพลงในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มแม่น้ำโขง คือ มีท่วงทำนองหลักไม่ยาว กระชับ จดจำง่าย ผู้วิจัยสร้างทำนองหลักขึ้นมีทั้งหมด 3 ประโยค (Phrase) ดังนี้

ทำนองที่ 1 เรียกทำนองนี้ว่า “Theme A” ผู้วิจัยต้องการสื่อนัยยะเกี่ยวกับสายน้ำ การเคลื่อนที่ของคลื่นกระแสน้ำที่ขึ้นลง จึงเลือกใช้โน้ตที่มีลักษณะการไล่เรียงของโน้ตขึ้นลง มีประโยคคำถามและคำตอบด้วยรูปแบบโครงสร้างเหมือนกัน

ภาพที่ 1 ทำนองที่ 1 “Theme A” คลื่นกระแสน้ำที่ขึ้นลง

ทำนองที่ 2 เรียกทำนองนี้ว่า “Theme B” ผู้วิจัยต้องการสื่อนัยยะเกี่ยวกับการเดินทาง และ ก้าวผ่านอุปสรรค จึงเลือกใช้ทำนองลักษณะการกระโดดข้ามขั้น ก่อนไปยังโน้ตเป้าหมาย แบบ Disjunction motion มีประโยคคำถามและคำตอบด้วยรูปแบบโครงสร้างเหมือนกัน

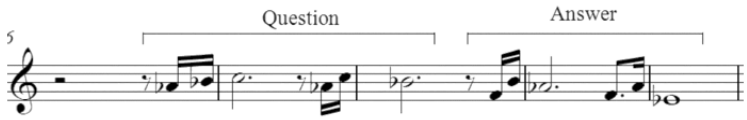

ภาพที่ 2 ทำนองที่ 2 “Theme B” การเดินทาง และ ก้าวผ่านอุปสรรค

ทำนองที่ 3 เรียกทำนองนี้ว่า “Theme C” ต้องการสื่อนัยยะถึงจิตวิญญาณ ความอบอุ่น ครอบครัว บ้าน ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากแนวทำนองเอิ้นขวัญ ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ วัฒนธรรมของชาวอีสานในไทย ลักษณะทำนองมีเสียงขึ้นสูงโหยหวน ใช้รูปแบบโน้ตข้าม (Disjunction motion) ในช่วงต้นและต่อด้วย โน้ตไล่เรียงต่อกัน (Conjunct motion) ใช้ประโยคคำถามและคำตอบด้วยรูปแบบโครงสร้างเหมือนกัน

ภาพที่ 3 ทำนองเอิ้นขวัญ บายศรีสู่ขวัญ

ภาพที่ 4 ทำนองที่ 3 “Theme C” จิตวิญญาณ ความอบอุ่น

3.3 โครงสร้างเพลง บทประพันธ์ ผันผ่าน มีความยาว 7.00 นาที ประกอบด้วย เนื้อหาสำคัญ 5 ท่อน

ท่อนที่ 1 “การเริ่มต้น” จังหวะ 4,4 ความเร็ว 60
ท่อนที่ 2 “การเดินทาง” จังหวะ 6,4 ความเร็ว 140
ท่อนที่ 3 “ความผันเปลี่ยน” จังหวะ 4,4 ความเร็ว 75
ท่อนที่ 4 “ประสาน” จังหวะ 6,4 ความเร็ว 140
ท่อนที่ 5 “ปลายทางที่กว้างใหญ่” จังหวะ 6,4 ความเร็ว 140

4. การประพันธ์ดนตรีและการเชื่อมเทคนิควิธีการ

4.1 ท่อนที่ 1 “การเริ่มต้น” (ห้องที่ 1-17) ในท่อนนี้ ผู้วิจัย ได้ตีความสัญญะของคำว่า น้ำ และคำว่า ชีวิต สื่อความหมายคือ ต้นกำเนิดของ แม่น้ำ แอ่งน้ำเล็กๆ เปรียบกับการเริ่มต้นของผู้คนและสังคมกับแหล่งน้ำที่เปี่ยมด้วยความหวัง แบ่งเป็น 2 ช่วง อธิบายดังนี้

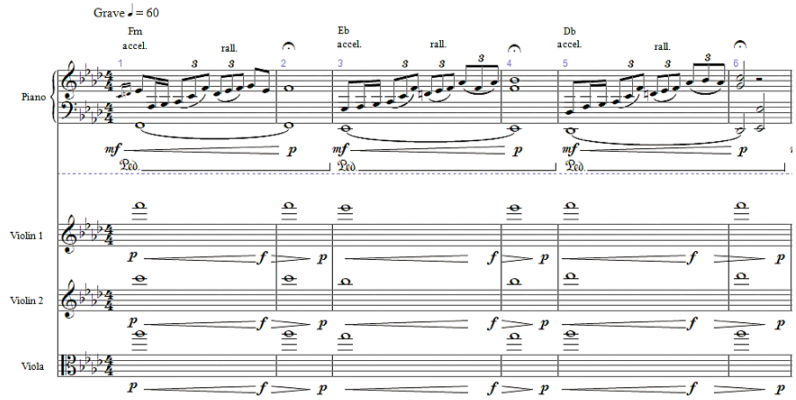

ภาพที่ 5 ภาพท่อนที่ 1 ช่วงที่ 1 ห้องที่ 1-6

4.1.1 ช่วงที่ 1 (ห้องที่ 1-8) ดนตรีบรรยายถึง ความเคว้งคว้างไร้หลักแหล่ง ไม่มั่นคงการรอคอยความหวัง ช่วงนี้เริ่มใช้อัตราจังหวะ 4,4 ความเร็วที่ 60 โดยเปิดด้วยแนวของเครื่องเปียโน และใช้โน้ตจังหวะผสมกับโน้ต 3 พยางค์ กำหนดให้บรรเลงลักษณะที่เร่งและผ่อนความเร็วและพักเป็นระยะ เพื่อให้ความรู้สึกไม่นิ่ง แนวดนตรีกลุ่มเครื่องสายบรรเลงคลอเบื้องหลัง เน้นใช้ระดับเสียงสูงสื่อสัญญะถึงอารมณ์ความรู้สึกที่อ้างว้าง สอดรับกับเสียงของเปียโน แสดงดังภาพที่ 5

4.1.2 ช่วงที่ 2 (ห้องที่ 9-15) ใช้ความเร็วและอัตราจังหวะต่อเนื่องจากข้างต้น ช่วงนี้ดนตรีบรรยายถึง พลังความเชื่อ แรงศรัทธาในใจ ที่บอกให้ต้องเดินทางต่อสู้ โดย ปี่ภูไท บรรเลงเกริ่นเอื้อนทำนองอย่างช้า นำเสนอสื่อถึงพลังความเชื่อ แรงศรัทธาในใจ ที่เริ่มปรากฏ กำหนดให้เครื่องเปียโนมีจังหวะที่ชัดและนิ่งขึ้น เพื่อสื่อถึงการตั้งสติ ด้านกลุ่มเครื่องสายให้เคลื่อนโน้ตขึ้นลงสื่อถึงคลื่นน้ำ แสดงดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ภาพท่อนที่ 1 ช่วงที่ 2 ห้องที่ 9-1

4.2 ท่อนที่ 2 “การเดินทาง” (ห้องที่ 18-89) ในท่อนนี้ผู้วิจัย ตีความสัญญะของน้ำและชีวิต คือ แม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ต่างๆ เป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำ และแหล่งทำมาหากินของผู้คน เปรียบกับการดำรงชีวิต การเดินทางต่อสู้เพื่อคนข้างหลัง และวันข้างหน้า

4.2.1 ช่วงที่ 1 (ห้องที่ 18-25) เปลี่ยนใช้อัตราจังหวะ 6,4 และปรับความเร็วที่ 140 ดนตรีบรรยายถึง การตัดสินใจเพื่อออกเดินทาง มีการเตรียมตัวเตรียมใจ และเกิดความรู้สึกภายในจิตใจ ที่มีความเป็นห่วงผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ช่วงนี้กำหนดให้ดนตรีรู้สึกถึงจังหวะที่ชัดเจน ช่วงนี้ใช้บันไดเสียง Fm กำหนดให้แนวของเครื่องเปียโนบรรเลงคอร์ดลักษณะเสริมท่วงจังหวะ (Rhythmic Pattern) และแนวเครื่องสาย เน้นใช้โทนเสียงที่ต่ำ ไล่น้ำหนักเสียงเบาและดัง สื่ออารมณ์ ที่มีความกังวลหนักหน่วงในจิตใจ ในแนวไวโอลินใช้แนวทำนองบางส่วนจาก “Theme C” สื่อถึงจิตวิญญาณ ความอบอุ่นบ้านเกิด และ ครอบครัว บรรเลงลักษณะเสียงที่โหยหวน เลียนแบบเสียงปี่ โดยใช้เทคนิค สั่นเสียง ด้วยการทำไวบราโต (Vibrato) และ เทคนิคเกลี่ยรูด้วยการสไลด์โน้ต (Slide) แสดงดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ภาพท่อนที่ 2 ช่วงที่ 1 ห้อง 18-21

4.2.2 ช่วงที่ 2 (ห้องที่ 26-41) ใช้ความเร็วและอัตราจังหวะต่อเนื่องจากข้างต้น โดยดนตรีบรรยายถึง การเริ่มต้นออกเดินทางเปรียบกับการไหลผ่านของแม่น้ำ มีการดำเนินชีวิตของผู้คนต่างๆ การดำเนินไปตามกิจวัตรประจำวัน กำหนดให้มีการดำเนินจังหวะที่มีกลองชุด เครื่องประกอบจังหวะ และ เบส ด้านแนวเครื่องสายกำหนดให้บรรเลงเน้นใช้ความหนักเบา เคลื่อนที่ช้าในโทนเสียงต่ำ ดังที่แสดงในภาพที่ 8 ส่วนแนวปี่ซ้ำวแหม่ว เริ่มให้นำเสนอทำนอง “Theme A” ของบทเพลง แสดงดังภาพที่ 9

ภาพที่ 8 ภาพท่อนที่ 2 ช่วงที่ 2 ห้อง 34-37

ภาพที่ 9 ปี่ซ่าวแหม่ว ในทำนอง “Theme A” ห้องที่ 34-41

4.2.3 ช่วงที่ 3 (ห้องที่ 42-49) ใช้ความเร็วและอัตราจังหวะต่อเนื่องจากข้างต้น ส่วนทำนองปี่ซ่าวแหม่วยังใช้ทำนองข้างต้น แต่มีการปรับโครงสร้างคอร์ด โดยแทรกเปลี่ยนคีย์ไประยะหนึ่ง จากคีย์ Fm ไปยัง Cm เพื่อสื่อถึงการเปลี่ยนความคิดให้มุ่งมั่น มีกำลังใจให้ผ่านอุปสรรค์ ต่างๆ ช่วงที่มีการแทรกคีย์กำหนดใช้เสียงที่เป็นแบบกระด้างมาก โดยเลือกใช้ คอร์ดอัลเทิร์ด (Altered chord) แสดงดังภาพที่ 10 หลังจากนั้นเปลี่ยนความรู้สึกในแนวเครื่องสายให้มีการเคลื่อนที่กลุ่มโน้ตเสียงสูงมากขึ้น สื่อถึงสายน้ำที่เริ่มไหลเชี่ยวมากขึ้น

ภาพที่ 10 ท่อน 2 ช่วงที่ 3 ห้องที่ 41-43 เปลี่ยนคีย์ จากคีย์ Fm ไปยัง Cm

4.2.4 ช่วงที่ 4 (ห้องที่ 50-73) ใช้ความเร็วและอัตราจังหวะต่อเนื่องจากข้างต้น โดยดนตรีบรรยายถึงการเดินทางที่แสนยาวไกล จึงกำหนดแนวทำนองเครื่องปี่ซ่าวแหม่ว มีลักษณะของเสียงที่ลากยาว ใช้เทคนิคที่ให้ความรู้สึกโหยหวน ได้แก่ ลูกคอ การสั่นเสียง ช่วยให้เกิดความไพเราะได้ดี นำเสนอทำนอง “Theme C” ห้องที่ 50-57 แสดงดังภาพที่ 11 และ ได้ปรับมาสู่คีย์ Ab เพื่อนำเสนอทำนอง “Theme B” ห้องที่ 58-65 จากนั้นได้กลับมาที่ทำนอง “Theme C” อีกครั้งใน ห้องที่ 66-73 ที่เป็นการสื่อ การเดินทางครั้งนี้เพื่อครอบครัว บ้านเกิด และมีความคิดถึงผู้อยู่เบื้องหลังเสมอ

ภาพที่ 11 แนวปี่ซ่าวแหม่ว ทำนอง “Theme C” การคิดถึงครอบครัว ห้องที่ 50-57

ภาพที่ 12 ภาพห้องที่ 51-53 แนวเปียโนและเครื่องสาย

จากภาพที่ 12 แนวดนตรีเปียโน และเครื่องสาย กำหนดให้มีการเคลื่อนที่มากขึ้น เป็นการสร้างพื้นผิวดนตรี เพื่อสื่อเปรียบกับกระแสน้ำที่เพิ่มขึ้นอีกขั้น หรืออุปสรรคที่มากขึ้น

4.2.5 ช่วงที่ 5 (ห้องที่ 74-83) ดนตรีบรรยายสื่อถึงการหยุดพักความเหนื่อยล้าจากการเดินทางที่ผ่านมา เมื่อหายเหนื่อย จึงเริ่มเดินทางต่อสู้ต่อไป ผู้วิจัยยังคงใช้ความเร็วและอัตราจังหวะต่อเนื่องจากข้างต้น และกำหนดให้ท่อนนี้ได้กลับไปนำเสนอโครงสร้างดนตรีลักษณะเดียวกันกับ ท่อนที่ 2 ช่วงที่ 2 ในทำนอง Theme A อีกครั้ง ด้วยปี่ซ่าวแหม่วหนือ (เลาเล็ก) และให้แนวเครื่องจังหวะและกลุ่มเครื่องสายหยุดพักอารมณ์ให้รู้สึกสงบ แสดงดังภาพที่ 13 จากนั้นในห้องที่ 84-89 มีการเปลี่ยนแปลงอารมณ์เปลี่ยนคีย์ และเดินทำนองบทเพลงลักษณะเดียวกันกับ ช่วงที่ 3 ห้องที่ 42

ภาพที่ 13 โน้ตทำนองช่วงที่ 5 ห้องที่ 74-76

4.3 ท่อนที่ 3 “ความผันเปลี่ยน” (ห้องที่ 90-105) ในท่อนนี้ผู้วิจัยตีความสัญญะของน้ำและชีวิต คือ การไหลผ่านของแม่น้ำ มาสู่ในบางพื้นที่ที่มีการไหลเชี่ยว มีความลึกและอันตราย ซึ่งได้เปรียบกับ ช่วงชีวิตที่พบเจอกับอุปสรรค มรสุมของชีวิตที่ต้องฟันฝ่า เป็นบททดสอบของชีวิต

ภาพที่ 14 แนวทำนองปี่จุม ห้อง 94-96

รูปแบบดนตรีของ ท่อนที่ 3 นี้ จังหวะดนตรีจากตอนต้นที่ใช้อัตราจังหวะ 6,4 มีการเปลี่ยนมาเป็นอัตราจังหวะ 4,4 ความเร็วที่ 75 บันไดเสียง Cm และใช้ปี่ที่บรรเลงทำนองหลักมาเป็นปี่จุม โดยผู้วิจัยเรียบเรียงแนวดนตรี

ที่พัฒนาจากลีลาการบรรเลงปี่จุมบางตอนในทำนอง ขับซอพม่าและเทคนิคการบรรเลงของปี่จุม มาพัฒนาขยายลีลา แนวทำนองหลัก แสดงดังภาพที่ 14 ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงผันเปลี่ยนของทำนองซอพม่าที่เป็นทำนองท้องถิ่น แทนถึงความเป็นคนท้องถิ่นเดิม ที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วยสภาวะบางอย่าง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาทำนองซอพม่า ของปี่จุมได้กระจาย ไปยังกลุ่มเครื่องสาย ได้แก่ ไวโอลินแนวบนสุดบรรเลงแนวทำนองของปี่เล็ก เชลโล่บรรเลงแนวของปี่กลาง รวมถึงในแนวเครื่องสายดังกล่าวมีการบรรเลงลอกเลียนเทคนิคตีกแกของปี่จุม แนวดนตรีในท่อนนี้จะมีการเคลื่อนที่มากกว่าท่อนอื่นๆ พื้นผิวดนตรีมีการซ้อนทับของแนวทำนองหลายชั้น (Polyphonic) แสดงดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 แนวกลุ่มเครื่องสาย ท่อนที่ 3 ห้องที่ 90-92

4.4 ท่อนที่ 4 “ประสานสัมพันธ์” (ห้องที่ 106-129) ในท่อนนี้ดนตรีเปลี่ยนกลับมาใช้อัตราจังหวะ 6,4 และปรับความเร็วที่ 140 บันไดเสียง Ab ผู้วิจัย ตีความสัญญะของน้ำและชีวิต คือ แม่น้ำหลายสาย ไหลมารวมกัน เปรียบเสมือน ผู้คนหลากหลายมาอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน และช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

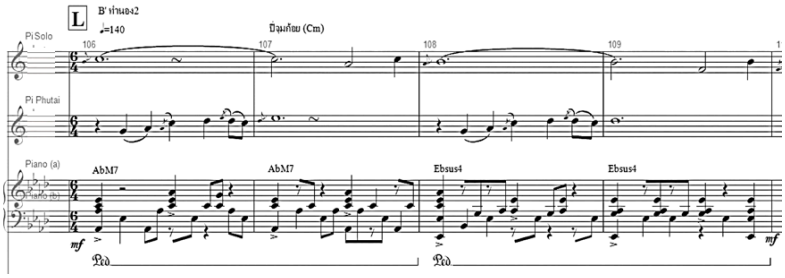

ภาพที่ 15 แนวกลุ่มเครื่องสาย ท่อนที่ 3 ห้องที่ 90-92

จากภาพที่ 16 ในห้องที่ 106 กลับมานำเสนอทำนองท่อน B อีกครั้ง ดนตรีบรรยายสื่อถึงชีวิตที่ยังต้องต่อสู้อีกครั้ง แนวทำนองหลักยังคงบรรเลงโดยปี่จุม โดยมีปี่ภูไท สอดประสานแนวทำนอง สื่อถึง การพึ่งพาและช่วยเหลือกัน จากตอนแรกของบทเพลง เดินทำนอง B บรรเลงโดยปี่ซ่าวแหม่ว และเปลี่ยนมาเป็นปี่จุม แสดงให้เห็นว่า ระบบเสียงของ ปี่จุมและปี่ซ่าวแหม่ว มีความใกล้เคียงกัน

4.5 ท่อนที่ 5 “ปลายทางที่กว้างใหญ่” (ห้องที่ 130-149) ในท่อนนี้ผู้วิจัยตีความสัญญะของน้ำและชีวิต คือ ปลายน้ำโขงแตกสายลงทะเล เปรียบเทียบกับชีวิตที่ดำเนินด้วยทัศนคติที่ดี บนโลกที่กว้างใหญ่ต่อไป แนวดนตรีมีการเปลี่ยนบันไดเสียงใหม่มาใช้ C major ใช้กลุ่มคอร์ดที่เป็นเมเจอร์ สื่อถึงการเดินทางที่สดใส ใช้เครื่องปี่น้ำเต้าบรรเลงทำนอง A ที่แตกแนวออกมาใหม่ เน้นเสียงที่สดใส ลื่นไหล สื่อถึง การพัฒนาต่อยอด มีจังหวะกลองเปลี่ยนเน้นตีกลองให้เกิดเสียงทุ้ม สื่อถึง หัวใจที่ยังคงเต้น

ท่อนนี้ใช้กลุ่มบันไดเสียงเพนทาโทนิค สร้างทำนองที่เอื้อให้ ปี่น้ำเต้า Key C major บรรเลงร่วมกับเครื่องสากล เปิดโอกาสให้ผู้บรรเลงปี่น้ำเต้าบรรเลง ใส่ลีลาเดินทำนองได้ตามความเหมาะสม โดยยังคงกรอบทำนอง A เป็นแก่นหลักเดินทำนองสัมพันธ์กับอารมณ์บทเพลง

อภิปรายผล

ตามจุดประสงค์ของบทความวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างสรรค์ดนตรีจากการศึกษาปี่ในวัฒนธรรมดนตรีลุ่มน้ำโขง ได้ใช้กระบวนการแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดด้านการประพันธ์เพลงร่วมสมัย ที่มีการประพันธ์เพลงจากเครื่องดนตรีตะวันออกและเครื่องดนตรีพื้นเมืองไว้ว่า ตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 นักประพันธ์เพลงก็ได้นำเอาบรรยากาศของดนตรีพื้นเมืองและดนตรีตะวันออกมาใช้ในบทเพลงวง Symphony orchestra ขนาดใหญ่ การเขียนบทเพลงให้กับวงมาตรฐานรูปแบบนี้ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะจูงใจให้นักประพันธ์เพลงเขียนเพลงสำหรับวงมาตรฐานเพื่อบทเพลงจะได้รับการแสดง เพิ่มเครื่องดนตรีพื้นถิ่น และเครื่องดนตรีตะวันตกทำให้บทเพลง มีมิติเพิ่มขึ้น การเรียบเรียงดนตรีสำหรับวงดนตรีนั้น บทเพลงร่วมสมัยจำนวนมากเรียบเรียงโดยใช้เทคนิคดนตรีของศตวรรษที่ 20 ที่รูปแบบดนตรีจะมีแนวคิดเป็นของตนเองหรือทฤษฎีการประพันธ์ในรูปแบบใหม่เพื่อรองรับความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์แต่ละท่าน สำหรับการเรียบเรียงให้วงมาตรฐานโดยปกติแต่ละกลุ่มของวงได้แก่ซึ่งลายเครื่อง ลมไม้เครื่องทองเหลืองและเครื่องตี มักจะถูกใช้ไปด้วยกัน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและความหนักแน่นของการเล่น สีสันที่ได้จากวงดนตรี มักจะมาจากศิลปะของการผสมเสียงเครื่องดนตรีต่างกลุ่มกันมากกว่าจะแยกออกเป็นเอกเทศ กล่าวได้ว่าดนตรีในศตวรรษที่ 20 ดนตรีเป็นลักษณะของดนตรีหลายรูปแบบ มักมีการใช้เสียงประสานที่ไม่เข้ากัน (Dissonance) จังหวะที่ใช้ส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะที่ขัดกัน (Syncopation) และมีการใช้บันไดเสียงมากกว่า 1 บันไดเสียงพร้อมกัน (Polytonality)

สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีร่วมสมัยระหว่างดนตรีสากลกับปี่ลุ่มน้ำโขงนั้น มีข้อสังเกตุว่าระบบเสียงของปี่ลุ่มน้ำโขงมีบางโน้ตที่มีย่านความถี่ค่อนข้างเหลื่อมล้ำไปบ้างจากระบบเสียงสากล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจแก้ไขโดยการ ให้ผู้บรรเลงที่ชำนาญและมีทักษะการฟังที่สูง ปรับแรงลม แรงกด หรือขยับตำแหน่งนิ้วเปิดปิดรูเสียงมากขึ้นหรือลดลงเล็กน้อยขณะที่บรรเลงปี่

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงย่านเสียงที่เหมาะสมยิ่งขึ้น หรือนอกจากนี้อาจแก้ไขปรับแต่งดัดแปลงระยะของรูเสียงปี่ เช่น ทำให้รูกว้างยาวขึ้น หรืออุดรูให้แคบลง จะทำให้เกิดความถี่ระดับเสียงที่เปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ตามสำหรับระบบเสียงที่มีความเหลื่อมล้ำผู้วิจัยคิดว่านั่นคือเสน่ห์ในการทำงานข้ามวัฒนธรรมดนตรีและการประพันธ์เพลงร่วมสมัยที่เปิดโอกาสให้แสวงหาคำตอบที่ไม่เคยมีจุดจบชัดเจน ถือเป็นความท้าทายทางศิลปะสมัยใหม่ ดังนั้นในการประพันธ์ผู้ประพันธ์ควรทำความเข้าใจในการเลือกใช้เสียงหรือหลีกเลี่ยง ตามความเหมาะสมและวิจารณญาณของผู้แต่ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผลการวิจัยนี้เกิดประโยชน์ต่อนักประพันธ์เพลง ที่ต้องการแสวงหาแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงาน ต้องการทำความเข้าใจโครงสร้างระบบเสียง แนวคิดในการบรรเลง ปี่ ลุ่มน้ำโขง รวมถึงบริบทที่เกี่ยวข้องโดยรอบ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ประพันธ์เพลงร่วมสมัยผสมผสานกับดนตรีที่หลากหลายวัฒนธรรมร่วมกับหลักการทางดนตรีสากลและขยายผลสู่การประพันธ์ในรูปแบบวงดนตรีขนาดใหญ่ เช่น การคอนแชร์โตของเครื่องดนตรีปี่ลุ่มน้ำโขงกับวงออเคสตร้า บทประพันธ์แม่โขงซิมโฟนิค สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาพัฒนาคุณภาพของเสียงปี่ลุ่มน้ำโขง หรือจัดทำกระบวนการผลิตเครื่องดนตรีปี่ให้สัมพันธ์กับระบบเสียงสากล ในส่วนนี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเรื่องดีในการผลักดันให้เครื่องดนตรีปี่ลุ่มน้ำโขงถูกนำไปใช้ในระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎิ์ เลกะกุล. (2552). **การศึกษาระบบเสียงและคุณลักษณะทางเสียงของปี่ใน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

จรูญ โกมุทรัตนานนท์. (2539). **สุนทรียศาสตร์.** นนทบุรี: เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). **การประพันธ์เพลงร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิกานต์ ศรีนารา และพิเชษฐ์ เดชผิว. (2548). **วัฒนธรรมดนตรีในสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: แม็ค.

สุรพล เนสุสินธ์. (2555). **แคนของกลุ่มชาติพันธ์ไตในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : แหล่งกำเนิดการแพร่กระจาย และแนวทางการสืบทอดและพัฒนา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิบูลย์ ตระกูลฮุ้น. (2558). **ดนตรีศวรรษที่ 20.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ นาคคง. (2556). **เครือญาติดนตรีวิถีอาเซียน**. กรุงเทพฯ: หอศิลปวัฒนธรรม.

Cope, D. (1997). **Techniques of the Contemporary Composer.** vNew York: Schirmer.